

POSIBILE SOLUȚII DE REALIZARE A UNEI STRATEGII NAȚIONALE DE SECURITATE – IDENTIFICAREA LOCULUI STRATEGIEI MARITIME –

Dr. Lucian Valeriu SCIPANOV

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

Demersul identificării unei posibile soluții privind realizarea unei strategii naționale de apărare derivă din motivația extrinsecă de-a cuantifica acele obiective ale securității naționale care își găsesc reprezentativitate în strategii și doctrine. Strategia națională de apărare conține acele direcții, corespunzătoare obiectivelor naționale, privind manifestarea unor interese pe plan intern și internațional. Identificarea unui model care să realizeze o conexiune între finalități, căile de realizare și mijloacele necesare îndeplinirii obiectivelor naționale privind securitatea reprezintă un demers necesar nivelului teoretic al gândirii strategice din care gândirea practică își extrage fundamentele.

Noutatea acestui articol decurge din motivația intrinsecă de-a identifica locul și nivelul de reprezentativitate a unei strategii maritime în cadrul Strategiei naționale de apărare și al Strategiei militare. Prin intermediul acestui demers, mă adresez specialiștilor, celor care contribuie la realizarea unor documente strategice și doctrine, studenților masteranzi și doctoranzi, ofițerilor cursanți, celor interesați de mecanismul dezvoltării unei strategii, pentru a avea la îndemână o posibilă soluție de realizare a strategiei naționale de apărare, dar și pentru a identifica legătura dintre elementele componente (obiective-căi-mijloace) și implicațiile acestora la nivelul strategiilor și doctrinelor secundare.

Cuvinte-cheie: strategie de securitate, strategie de apărare, strategie maritimă, putere maritimă, modelul Ends, Ways&Means.

INTRODUCERE

Termenul *strategie*, așa cum este el definit în *Dicționarul Limbii Române*, reprezintă „*partea componentă a artei militare care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare*”¹.

Termenul își are originea în limba greacă, fiind compus din *stratos* (armată) și *agein* (conducere)². În concepția greacă, *strategos* era denumit generalul, conducătorul armatei, *stratego*³ reprezenta capacitatea de a comanda, de a fi comandant, de a fi general, împreună cu derivatele termenului, care acopereau, ca înțeles acceptat, funcțiile generalului sau calitățile acestuia.

Chiar dacă am identificat foarte multe conotații militare ale termenului, am întâlnit și sensuri care fac referire la politici, planuri și direcții de acțiune în diferite domenii de aplicare: strategii de joc; strategii de dezvoltare; strategii economice etc. Astfel, în primă instanță, putem spune că strategia reprezintă un plan sistematizat, bine fundamentat, prin care se pun în aplicare anumite obiective planificate, utilizând mijloacele specifice avute la îndemână, și care să contribuie la îndeplinirea scopului pentru care a fost realizat.

În abordarea națională se menționează aspectul științific al termenului, strategia reprezentând „*știința conducerii luptei*”⁴. În alte abordări științifice se identifică faptul că strategia reprezintă „*arta de a folosi cu dibăcie toate mijloacele disponibile în vederea asigurării succesului într-o luptă*”⁵. La nivel politico-militar, strategia acoperă mult mai mult decât latura militară. În diferite situații, strategia acoperă domeniile securității (strategie de securitate), domeniul apărării (strategie de apărare), domeniul militar (strategie militară), domeniul maritim (strategie maritimă) etc.

În concepția greacă, „strategos” era denumit generalul, conducătorul armatei, „stratego” reprezenta capacitatea de a comanda, de a fi comandant, de a fi general, împreună cu derivatele termenului, care acopereau, ca înțeles acceptat, funcțiile generalului sau calitățile acestuia.

¹ Conform dexonline.ro, accesat la 10.02.2020.

² Conform <https://www8.gsb.columbia.edu/articles/ideas-work/von-clausewitz-war-six-lessons-modern-strategist>, accesat la 22.02.2020.

³ Vezi verbul *strategos*, adjectivul *strategikos*, substantivul *strategika* (pl.), n.a.

⁴ *Dicționar de neologisme*, Editura Steaua Nordului, 2002.

⁵ *Ibidem*.

„Strategia este știința războiului; ea schițează planurile, are viziunea generală și determină mersul acțiunilor militare, este, vorbind exact, știința generalilor-comandanți”.

Strategia a fost în atenția filozofilor, conducătorilor, istoricilor și scriitorilor, aceștia conferindu-i diferite sensuri și înțelesuri, astfel încât să acopere, în principiu, nevoia de înțelegere și utilizare a termenului.

Frederik cel Mare⁶ a fost unul dintre cei care a înțeles importanța unei viziuni unitare privind conducerea statului și modul de abordare a apărării dintr-o perspectivă științifică. Afirmția lui, potrivit căreia „*Cel care încearcă să apere totul nu apără, de fapt, nimic*”⁷, reprezintă acceptarea faptului că o strategie de apărare este o soluție privind un răspuns optim în ceea ce privește securitatea regatului (Prusiei).

Teoreticianul care a subliniat cel mai bine rolul strategiei din punct de vedere militar a fost Carl von Clausewitz, cel care menționa că „*Strategia este întrebuințarea luptei în scopul războiului*”⁸, oferind, astfel, o primă perspectivă militară modernă asupra termenului.

Toate aceste opinii conturează ideea că strategia este o știință, dar este și o artă.

STRATEGIA ESTE ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ

„*Strategia este știința războiului; ea schițează planurile, are viziunea generală și determină mersul acțiunilor militare, este, vorbind exact, știința generalilor-comandanți*”⁹. Fiind o știință, este accentuat caracterul teoretic al sensului: „*Strategia trebuie să studieze lupta în legătură cu rezultatele sale posibile, precum și cu forțele intelectuale și morale cele mai importante în folosirea ei*”¹⁰.

Pe de altă parte, strategia „*este arta de a combina pregătirile pentru război și gruparea operațiunilor pentru a atinge scopul propus de război pentru forțele armate*”¹¹. Strategia este arta bazată pe știința comandantului și intuiția sa, aceea sclipire de geniu, greu de atins fără o experiență de arme. Se diferențiază, în acest context, teoreticienii de practicieni: „*Cercetătorul care, pornind de la acest succes de ansamblu,*

⁶ Frederic al II-lea sau Frederik cel Mare (1712-1786), rege al Prusiei, dinastia de Hohenzollern, n.a.

⁷ Frederik cel Mare, conform <https://devcentral.f5.com/s/articles/he-who-defends-everything-defends-nothinghellip-right>, accesat la 22.02.2020.

⁸ Carl von Clausewitz (1780-1831), *Despre război*, traducere de Corneliu Soare, Editura ANTET XX PRESS, p. 72.

⁹ Arhiducele Carol, duce de Teschen, traducere din germană de Antoine Henri Jomini, în 1818, *Principes de la stratégie*, Paris, 1818, *Chapitre premier, Section première*, p. 1.

¹⁰ Carl von Clausewitz, *op. cit.*, p. 72.

¹¹ David M. Glantz, Harold S. Orenstein, *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927-1991: The Documentary Basis*, vol. I, Franc Cass London, 1995, p. 6.

nu vede acea armonie, caută adesea genialitatea unde nu este și nici nu poate fi”¹².

Din punctul de vedere al relațiilor internaționale și securității naționale, lect.univ. Edward Mead Earle preciza: „Strategia este arta de a utiliza și a controla resursele unei națiuni”¹³, aspect ce prezintă o nouă abordare științifică a termenului din perspectivă militară, cu efecte asupra securității economice.

Dintr-o altă perspectivă, profesorul Colin Gray menționa că strategia este produsul dialogului dintre politică și instrumentele puterii și reprezintă o punte între scopurile politice și mijloacele militare: „Adesea, politicile decid asupra politicii, apoi decid o acțiune, dar neglijează să unească două domenii. Scopul strategului este de a reduce acest decalaj, fiind bine înarmat cu teoria generală a strategiei”¹⁴.

Strategul trebuie să aibă o viziune integrată, cuprinzătoare asupra câmpului de luptă, unde își va manifesta calitățile de conducător în funcție de o serie de factori, interni și externi, politici și economici, care vor influența demersul său¹⁵. În acest sens, „Strategia oferă puntea dintre mijloacele militare și obiectivele politice”¹⁶, aspect care își găsește fundamentul în unele legi generale ale războiului: „Legea dependenței cursului, deznodământului, urmărilor războiului de calitatea actelor de decizie publică; Legea dependenței confruntării armate de potențialul economic, tehnic, științific al statelor implicate; Legea rolului națiunii în susținerea efortului de război”¹⁷; „Legea concordanței dintre scopul politic, forțe, mijloace, resurse și obiective”¹⁸.

Ca o concluzie parțială, menționez că *strategia* este arta conducerii (arta de a conduce, în general), însă nu trebuie să minimizăm latura teoretică, în care strategia reprezintă o știință. Deci, strategia

Strategul trebuie să aibă o viziune integrată, cuprinzătoare asupra câmpului de luptă, unde își va manifesta calitățile de conducător în funcție de o serie de factori, interni și externi, politici și economici, care vor influența demersul său. În acest sens, „Strategia oferă puntea dintre mijloacele militare și obiectivele politice”, aspect care își găsește fundamentul în unele legi generale ale războiului.

¹² Carl von Clausewitz, *op. cit.*, p. 72.

¹³ Edward Mead Earle (1894-1954) profesor de studii securitate la Princeton, *Strategy: Create and Implement the Best Strategy for Your Business*, Harvard Business Review, p. XII.

¹⁴ Colin Gray (1943) – profesor la Oxford și Manchester – studii strategice, Colin Gray, John Baylis, James Wirtz, *Strategy in the Contemporary World*, Oxford University Press, 2019, p. 391.

¹⁵ David M. Glantz, Harold S. Orenstein, *op. cit.*, p. 6.

¹⁶ Colin Gray, *op. cit.*, p. 5.

¹⁷ Mircea Mureșan, Costică Țenu, Lucian Stăncilă, *Corelația artei militare cu fenomenul militar contemporan, Curs de artă militară*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005, pp. 95-100.

¹⁸ Gheorghe Văduva, *Principii ale războiului și luptei armate-realități și tendințe*, Universitatea Națională de Apărare, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, București, 2003, p. 4.

Dacă facem referire la strategia unei organizații, aceasta este modul prin care se pregătește organizația pentru un viitor incert, prin care să facă față provocărilor de orice natură, printr-un răspuns identificat ca soluție.

reprezintă, dincolo de controversa asupra naturii, o știință și o artă, în egală măsură.

Având prezentate aceste elemente caracteristice ale termenului, consider că strategia națională de securitate este arta și știința de angajare a instrumentelor politice, economice, psihologice, militare și de securitate ale unei națiuni, în vederea îndeplinirii obiectivelor politice în competiție cu alți actori care își urmăresc interesele. În opinia mea, strategia face obiectul unui acord unanim, este artă și știință, astfel aceasta reprezintă o punte între teorie și practică; deci, strategia este un proces, cu un conținut mult mai complex decât sensul pe care îl îmbracă.

Strategia reprezintă modul în care trebuie făcute lucrurile și prezintă calea generală prin care se realizează obiectivele stabilite. Subliniez faptul că strategia este un proces în sine și nu este un scop. Dacă facem referire la strategia unei organizații, aceasta este modul prin care se pregătește organizația pentru un viitor incert, prin care să facă față provocărilor de orice natură, printr-un răspuns identificat ca soluție.

În opinia mea, strategia se manifestă prin două componente: *hard* și *soft*. Componentele *hard* sunt reprezentate de elementele puterii militare; componentele *soft* sunt reprezentate de politica, economia, tehnologia, cultura, tradiția statului etc.

În continuare, voi aborda termenul din perspectiva securității și apărării și influența acestuia asupra componentei *hard* (puterea militară).

Pentru a identifica la ce nivel al conducerii putem dezvolta o strategie, voi face apel la nivelurile artei militare: strategic, operativ și tactic.

NIVELURILE STRATEGIEI

Nivelurile strategiei sunt identificate, în primul rând, la nivel politic și militar. Strategia politică (denumită *Marea strategie*¹⁹) este ansamblul instrumentelor de putere ale statului²⁰. Strategia militară

¹⁹ „Grand strategy” (Liddell Hart, Clausewitz, Corbett) se referă la nivelul diplomatic și politico-militar al strategiei, n.a.

²⁰ *Strategy: Ends and Means*, p. 39, conform https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/usmc/mcdp/1-1/mcdp1-1_chap2.pdf, accesat la 22.02.2020, „grand strategy”, „grand national strategy” or, currently in the United States, „national security strategy”.

descrie modul de angajare a instrumentului militar pe timp de pace, criză, război: „Politica reprezintă modalitățile (metodele sau modelele) prin care strategia își atinge obiectivele”²¹.

În domeniul militar, strategia are influențe la nivel operativ și tactic. La nivel operativ, strategia din teatrul de operații descrie modul de angajare a instrumentului militar la nivel regional. La nivel tactic, strategia categoriilor de forțe descrie un concept strategic specific (strategie).

Să vedem, în continuare, în cadrul căror domenii putem identifica oportunitatea dezvoltării unor strategii. Personal, am identificat patru niveluri de manifestare a strategiei: *Marea strategie*²²; *nivelul strategic*; *nivelul operativ* și *nivelul tactic*.

Marea strategie reprezintă nivelul la care se iau deciziile politico-militare, se stabilește concret dacă o țară intră sau nu în război, cine vor fi inamicii, care vor fi aliații și ce-și dorește țara respectivă în urma păcii. La acest nivel, este esențial să poți conduce războiul, să realizezi alianțe, coaliții, înțelegeri, pentru a ști de la bun început ce poziție dorești să ocupi în negocieri (care este pacea pe care o dorești). Deci, *Marea strategie* reprezintă politica de război a statului. Scopul acesteia este de a coordona și dirija toate resursele națiunii sau ale unei coaliții, alianțe, uniuni, parteneriat, pentru a atinge obiectivul politic al războiului. SUA nu utilizează termenul *mare strategie*, ci, mai degrabă, termenul *strategie națională*, iar Marea Britanie îl definește astfel: „aplicarea resurselor naționale pentru atingerea obiectivelor politicii naționale și implică componente economice, industriale, politice și militare”²³.

Nivelul strategic vizează conducerea generală a războiului, estimează forțele care vor fi disponibile și distribuie efortul de război între diferitele teatre de război. Nivelul operativ reprezintă nivelul care vizează modalitatea de atingere a finalității războiului cu forțele repartizate. Acesta este nivelul la care sunt întocmite planurile pentru angajarea forțelor terestre, aeriene și maritime și este stipulat nivelul de angajare al acestor forțe pe parcursul campaniei. Nivelul tactic este

Marea strategie reprezintă politica de război a statului. Scopul acesteia este de a coordona și dirija toate resursele națiunii sau ale unei coaliții, alianțe, uniuni, parteneriat, pentru a atinge obiectivul politic al războiului.

²¹ *Ibidem*.

²² Colin Gray, *op. cit.*, pp. 319-321.

²³ G. Sheffield, G. Till, *The Challenges of High Command: The British Experience*, Palgrave Macmillan, New York, 2003, p. 191.

nivelul la care forțele oponente se confruntă fizic și unde obiectivele stabilite de eșalonul superior sunt clare: „Orice plan strategic trebuie să poată fi realizat de către primarii tacticii”²⁴. Acesta este nivelul de execuție, de punere în practică a sarcinilor specifice obiectivelor precizate în misiune. Îndeplinirea ordinelor la nivel tactic nu solicită un efort mental deosebit, însă necesită cunoștințe, intuiție, experiență, voință, determinare, care sunt atribute ale unui bun tactician.

GÂNDIREA STRATEGICĂ ȘI GÂNDIREA OPERATIVĂ

În conformitate cu cele prezentate, am identificat două paliere de gândire, respectiv *gândirea strategică* și *gândirea operativă*, printr-o delimitare substanțială între nivelul superior al aplicării (nivelul strategic) și nivelul inferior (nivelul operativ și tactic). Practic, am diferențiat palierul teoretic, aferent nivelului politico-militar, de palierul practic, aferent nivelului operativ-tactic.

Gândirea strategică este realizată pe termen lung. Este o gândire conceptuală, reflectiv-cognitivă, pentru că se bazează pe fundamente teoretice, legi, principii, decizia fiind argumentată științific: „Armele strategului sunt gândirea strategică, consecvența și coerența”.

Gândirea strategică este realizată pe termen lung. Este o gândire conceptuală, reflectiv-cognitivă, pentru că se bazează pe fundamente teoretice, legi, principii, decizia fiind argumentată științific: „Armele strategului sunt gândirea strategică, consecvența și coerența”²⁵. Gândirea strategică este conjuncturală, identifică oportunitățile, variantele de răspuns cele mai adecvate situației ipotetice. Dinamica mediului de acțiune implică o adaptare a strategiei strategice la noutățile existente prin soluții inedite. Gândirea strategică urmărește realizarea unui raport de eficacitate optim. Astfel, la acest nivel, strategia are rolul de a identifica acele variante de răspuns care sunt cele mai adecvate (cele care trebuie), imaginea planificatorilor fiind una de ansamblu.

Gândirea operativă este realizată într-un termen mai scurt, aplicabilă imediat, într-un mod concret de acțiune. Acest tip de gândire este caracterizat de rutină, de experiență acțională, de euristica liderului de nivel operativ: o acțiune în dinamică, adaptativă; pe parcurs ce apar problemele, acestea sunt rezolvate. Gândirea strategică urmărește atingerea obiectivelor prin soluții eficiente, care să rezolve problemele

²⁴ Arhiducele Carol, duce de Teschen, *op. cit.*, p. 3.

²⁵ Kenichi Ohmae (1943, decan UCLA), *The Mind of the Strategist: The Art of Japanese Business*, Paperback, Editura McGraw-Hill Education, 1991, p. 57.

cu toate mijloacele. Astfel, la nivel operativ, strategia are rolul de a identifica soluții adecvate (cum trebuie), imaginea planificatorilor fiind una locală, limitată.

STRATEGIA: PROCES VERSUS CONCEPT

Din cele prezentate până în acest punct, se poate concluziona că strategia este un concept în sine, pentru că înglobează o serie de sensuri și termeni descriptivi, care se coagulează în jurul științei și artei. Deci, strategia nu este o sumă de elemente componente ale unui sistem, strategia este un concept. De asemenea, am mai subliniat faptul că strategia este un proces.

În continuare, vom analiza caracteristicile dominante ale strategiei ca proces, în comparație cu strategia la nivel de concept. Astfel, strategia ca proces înglobează o serie de acțiuni interdependente, care se desfășoară pe toate palierele de manifestare a securității: determinarea obiectivelor securității naționale; formularea strategiei politice; dezvoltarea strategiei militare; realizarea strategiei operative (doctrine); formularea strategiei pe câmpul de luptă (tactici).

Din punct de vedere conceptual, strategia delimitează interdependențe politico-militare, adică realizează legătura dintre politică și operațiile militare, definește criteriile de analiză politică și militare, astfel că o strategie eficientă trebuie să integreze criteriile politice și militare în loc să le separe, evitând tendința de separare a opiniilor liderilor civili și militari.

Având în vedere noua conjunctură de securitate regională, consider că este oportună dezvoltarea unor strategii care să răspundă fenomenului de globalizare în condițiile noilor competitori, provocărilor și pericolelor, riscurilor și amenințărilor etc. Competiția pentru resurse a generat noi actori regionali, astfel că vechile principii necesită adaptare la noul climat de securitate. Vremuri noi, principii noi, se spune. Totuși, sunt de părere că adaptarea e cheia succesului, deci și vechile principii rămân în atenție. De ce am avea nevoie de o nouă strategie? Dacă ne uităm la mediul de securitate, acesta este definit ca fiind multipolar, astfel că argumentele prezentate vin în sprijinul ideii unei noi strategii.

Din punct de vedere conceptual, strategia delimitează interdependențe politico-militare, adică realizează legătura dintre politică și operațiile militare, definește criteriile de analiză politică și militare, astfel că o strategie eficientă trebuie să integreze criteriile politice și militare în loc să le separe, evitând tendința de separare a opiniilor liderilor civili și militari.

O strategie are la bază opțiunile și deciziile politice și strategice ale Parlamentului României, ale instituțiilor publice care au atribuții în domeniul securității și apărării naționale, care trebuie să estimeze resursele alocate și mijloacele necesare pe termen lung, pentru a oferi posibilitatea realizării obiectivelor de securitate și apărare naționale.

O posibilă soluție de realizare a unei strategii.

„Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019. O Românie puternică în Europa și în lume” a avut ca perioadă de aplicare anii 2015-2019. „Documentul facilitează înțelegerea modului în care statul, respectând drepturile și libertățile fundamentale ale cetățeanului, își exercită, prin instituțiile sale, atribuțiile privind securitatea țării și siguranța cetățenilor săi”²⁶.

Chiar dacă mediul de securitate este într-o continuă dinamică, elemente de conținut ale strategiei încă își mai păstrează, în mare parte, actualitatea. Sunt sigur că noile amenințări la adresa securității vor fi analizate și vor fi luate în calcul pentru definirea viitoarelor direcții strategice ale unei strategii naționale.

În acest sens, doresc să identific o posibilă soluție de realizare a unei strategii, să vedem, de fapt, care este procesul în sine, de la demersul instituțional la conținutul acesteia. Procesul instituțional de elaborare a unei strategii naționale de apărare începe printr-o dezbatere la nivel național privind realizarea unui proiect de strategie, apoi urmează o rafinare și optimizare a conținutului. În această formă se prezintă Parlamentului, de către Președintele României, în termen de cel mult șase luni de la învestitură²⁷.

Strategia de apărare înglobează măsuri și activități care trebuie adoptate și desfășurate de statul român în scopul de a garanta suveranitatea națională, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și valorile democrației constituționale, cu un orizont de evaluare de cinci ani. Strategia de apărare este un produs al autorităților publice naționale stabilite prin Constituția României. O strategie are la bază opțiunile și deciziile politice și strategice ale Parlamentului României, ale instituțiilor publice care au atribuții în domeniul securității și apărării naționale, care trebuie să estimeze resursele alocate și mijloacele necesare pe termen lung, pentru a oferi posibilitatea realizării obiectivelor de securitate și apărare naționale.

²⁶ Conform <https://www.presidency.ro/ro/presa/securitate-nationala-si-aparare/ghidul-strategiei-nationale-de-aparare-a-tarii-pentru-perioada-2015-2019>, accesat la 25.02.2020.

²⁷ Ordonanța nr. 52 (art. 4) din 12 august 1998 privind planificarea apărării naționale a României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 185 din 28 aprilie 2000; Legea 203/2015 privind planificarea apărării.

PROCESUL DE REALIZARE A UNEI STRATEGII

În urma analizei a mai multor strategii la nivel internațional, am identificat faptul că, în prima etapă, se definește scopul național, care este bazat pe valori, credință și etică, interese naționale, la care se adaugă viziune, educație strategică și politici.

În următoarea etapă se realizează o analiză de nivel strategic (analiză strategică), la nivelul mediului de securitate, care se finalizează în patru pași, pe care i-am identificat și îi voi prezenta în continuare.

Modelul de analiză se bazează pe un proces de identificare a unor direcții de acțiune. Acesta începe cu definirea mediului strategic (pasul I), la nivelul mediului de securitate global și intern. În pasul următor (pasul II), este necesară o analiză atentă a efectelor mediului strategic definit asupra securității naționale din toate punctele de vedere, în raport și cu strategiile existente ale vecinilor. Este necesară o evaluare a strategiilor țărilor emergente (pasul III), pentru a identifica interesele comune și pe cele care contravin intereselor naționale. După acești primi trei pași, la pasul IV se determină variante ale direcțiilor de acțiune privind securitatea națională.

Etapa a treia reprezintă etapa identificării unor posibile direcții de acțiune, riscuri și amenințări.

Analiza mediului global constă în identificarea actorilor regionali, puterea armată pe care o dețin, interesele regionale, tendințe ale mediului de securitate global și regional. Acesta este un proces de analiză bazat pe un model similar celui prezentat anterior. Sunt identificați competitorii, condițiile economice, efectele globalizării la nivelul regiunii, dezvoltarea tehnologică a vecinilor, legile internaționale care influențează securitatea regională. De asemenea, se identifică organizațiile internaționale care acționează în zonă, actorii regionali cu influență, statali sau non-statali. În cele din urmă, având toate elementele prezentate, în raport cu toate variabilele care influențează securitatea, se vor identifica riscurile și amenințările care pot influența securitatea națională din exterior.

În general, mediul intern de securitate este în relație directă cu sistemul de guvernământ, care oferă posibilitatea manifestării în condiții optime a tuturor funcțiilor statului privind asigurarea securității. Analiza mediului intern constă în identificarea autorităților naționale care au răspunderi privind consolidarea securității naționale.

Analiza mediului global constă în identificarea actorilor regionali, puterea armată pe care o dețin, interesele regionale, tendințe ale mediului de securitate global și regional. Acesta este un proces de analiză în care sunt identificați competitorii, condițiile economice, efectele globalizării la nivelul regiunii, dezvoltarea tehnologică a vecinilor și legile internaționale care influențează securitatea regională.

Procesul de elaborare a unei strategii naționale poate să se bazeze pe modelul obiective-căi-mijloace, în care identificăm: obiectivele naționale; conceptul strategic și instrumentele de putere națională.

Sunt identificate condițiile economice, nevoile societății, caracteristica socială dominantă (nivelul dezvoltării sociale), moralul societății, independența mass-mediei etc.

Cel mai cunoscut model de proces privind realizarea unei strategii este modelul anglo-saxon, definit în termeni clari chiar de școala americană: *Ends, Ways&Means*²⁸:

- *ENDs (obiective)*: de nivel politic și de nivel politico-militar (marea strategie, strategia națională);
- *WAYS (căi)*: care pot fi identificate la nivelul gândirii strategice și la nivelul gândirii operative dintr-o perspectivă comprehensivă (*comprehensive approach*);
- *MEANs (mijloace)*: dezvoltarea capacităților și mijloacelor; implementarea direcțiilor strategice cu ajutorul mijloacelor dezvoltate și a celor la dispoziție (la nivelul gândirii operativ-tactice).

Consider că procesul de elaborare a unei strategii naționale poate să se bazeze pe *modelul obiective-căi-mijloace*, în care identificăm:

- obiectivele naționale (*Ends*); de identificat finalitățile;
- conceptul strategic (*Ways*); de identificat calea;
- instrumentele de putere națională (*Means*) de identificat acele mijloace care trebuie dezvoltate ca să se atingă finalitățile; identificat acele resurse cu ajutorul cărora pot fi dezvoltate capacitățile cu care să oferim răspuns optim, adecvat nevoilor de securitate din următorii ani.

Plecând de la acest model de elaborare a unei strategii, bazat pe rezultatul analizei globale și interne, în urma căruia am identificat posibile direcții de acțiune strategică, în continuare vom realiza o analiză strategică dintr-o abordare comprehensivă. Această abordare constă în identificarea intereselor naționale pe baza prioritizării acestora, definirea valorilor și principiilor naționale, evaluarea problemelor identificate, a tendințelor și provocărilor, riscurilor și amenințărilor, oportunitățile de manifestare a intereselor naționale privind securitatea. Urmează aplicarea modelului propus anterior, care constă în: determinarea obiectivelor (*Ends*), elaborarea alternativelor, a căilor (*Ways*), în funcție de resursele disponibile sau necesare (*Means*) pentru îndeplinirea obiectivelor. Având realizată această analiză,

²⁸ Gregory D. Miller, Chris Rogers, Francis J.H. Park, William F. Owen, Jeffrey W. Meiser, *On Strategy as Ends, Ways, and Means*, Journal of the US Army War College 47(1):125-126, ianuarie 2017.

se poate trece la următorul pas, evaluarea riscului, în sensul identificării celui mai vulnerabil pilon al modelului *obiective-căi-mijloace*. Rezultatul este o recomandare de politică strategică bine fundamentată. Acest model se poate verifica printr-o analiză care ia în calcul următoarele criterii: adecvarea, acceptabilitatea, fezabilitatea, evaluarea riscului. Dacă direcțiile strategice obținute răspund pozitiv analizei pe criteriile menționate, atunci putem spune că avem o strategie.

STUDIU DE CAZ

Vom verifica aplicabilitatea modelului printr-o analiză a conținutului strategiei naționale de apărare: *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019. O Românie puternică în Europa și în lume*.

Etapa I:

Scopul definit: „*O Românie puternică în Europa și în lume, un stat care asigură securitatea cetățenilor săi oriunde s-ar afla ei*”²⁹.

Identificăm valorile naționale: „*demnitatea; coeziunea civică și afirmarea identității naționale; democrația constituțională și statul de drept; integritatea statală și teritorială a României*”³⁰.

Identificăm principiile naționale: „*continuitatea; predictibilitatea; legalitatea; proporționalitatea*”³¹. De asemenea, sunt definite interesele naționale de securitate. Acestea le putem identifica în capitolul 1.2. *Interese naționale de securitate*³².

Etapa a II-a

Pasul I: definirea și evaluarea mediului strategic global și intern.

În *Capitolul II* al strategiei identificăm „*evaluarea mediului internațional de securitate*”³³, în care găsim o prezentare a mediului global de securitate, a dimensiunii de securitate la nivel euroatlantic și a mediului de securitate regional. În acest capitol sunt prezentate starea mediului de securitate, evoluția și tendințele acestuia.

Pasul II: se realizează o analiză atentă a efectelor mediului strategic asupra securității naționale.

În *Capitolul II* al *Strategiei Naționale de Apărare a Țării* identificăm „*evaluarea mediului internațional de securitate*”, în care găsim o prezentare a mediului global de securitate, a dimensiunii de securitate la nivel euroatlantic și a mediului de securitate regional.

²⁹ *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019. O Românie puternică în Europa și în lume*, Administrația Prezidențială, București, 2015.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*, p. 7.

³² *Ibidem*, p. 8.

³³ *Ibidem*, p. 11.

Evaluarea strategiilor actorilor regionali se realizează pentru a identifica interesele comune și pe cele care contravin intereselor naționale. În urma acestei analize, putem să identificăm care sunt amenințările, riscurile și vulnerabilitățile la adresa securității naționale.

Pasul III: evaluarea strategiilor actorilor regionali, pentru a identifica interesele comune și pe cele care contravin intereselor naționale.

În urma acestei analize, putem să identificăm care sunt amenințările, riscurile și vulnerabilitățile la adresa securității naționale, prezentate în *Capitolul III: „amenințări, riscuri și vulnerabilități”*³⁴.

După această etapă se obțin, obiectivele (*Ends*), care reprezintă primul pilon din tripticul *Ends, Ways&Means*. Identificăm, așadar, care sunt obiectivele (*Ends*) naționale de securitate:

- „consolidarea profilului României în NATO și UE prin contribuții atât conceptuale, cât și operaționale;
- respectarea principiilor și valorilor fundamentale ale UE;
- consolidarea parteneriatului strategic cu SUA, inclusiv în domeniul economic și comercial;
- asigurarea securității în Marea Neagră;
- aprofundarea cooperării cu statele vecine și cu cele din flancul estic;
- intensificarea cooperării regionale inclusiv în domeniul apărării;
- susținerea parcursului european al Republicii Moldova;
- promovarea intereselor politice, economice și de securitate în regiuni de relevanță strategică pentru țara noastră”³⁵.

*Pasul IV. Definirea direcțiilor de acțiune, în urma identificării amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților, care reprezintă, de fapt, căile (Ways), al doilea pilon din tripticul Ends, Ways&Means. Să vedem care sunt căile (Ways) prezentate în strategie, prin care aceste obiective pot fi aplicate. Acestea sunt prezentate în Capitolul IV: Direcții de acțiune și principalele modalități pentru asigurarea securității naționale a României*³⁶. Dacă analizăm conținutul, putem concluziona că aici sunt prezentate și mijloacele (*Means*), care, în opinia mea, nu sunt suficient de detaliate.

Direcțiile de acțiune și principalele modalități de asigurare a securității naționale (*Ways*) sunt prezentate astfel: „*Dimensiunea de apărare; Dimensiunea de ordine publică; Dimensiunea de informații, contrainformații și de securitate; Dimensiunea economică și energetică;*

³⁴ *Ibidem*, pp. 14-16.

³⁵ *Ibidem*, p. 10.

³⁶ *Ibidem*, pp. 18-22.

*Dimensiunea diplomatică; Dimensiunea de management al situațiilor de criză; Dimensiunea educațională, de sănătate, socială și demografică*³⁷.

Acestea reprezintă principalele repere privind definirea unor posibile direcții de acțiune și identificarea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale.

În concluzie, modelul *obiective-căi-mijloace* se aplică bine Strategiei Naționale de Apărare, cu mențiunea că mijloacele (*Means*) pot fi detaliate, adică ar trebui identificat modul concret de dezvoltare a acelor direcții prezentate, astfel oferind premisele materializării lor. În urma analizei, am identificat obiectivele naționale (*Ends*), am identificat căile (*Ways*), însă nu am identificat suficient de bine reprezentate mijloacele (*Means*). Dacă mijloacele nu sunt definite, acest aspect se transmite și documentelor strategice care își extrag direcțiile din acest document de referință națională.

Având validate metoda de realizare a unei strategii, consider că aceste aspecte reprezintă un rezultat al teoriei și artei școlii românești care valorifică teoria și aplică arta gândirii strategice moderne.

Locul unei strategii maritime

În continuare, mi-am propus să identific locul unei strategii maritime, care își extrage scopul și obiectivele din direcțiile precizate în strategia națională. Tot de aici își extrage fundamentul și o strategie militară. Având elaborată o strategie națională de apărare a țării, există premisele dezvoltării unei strategii militare care să răspundă liniilor directoare privind securitatea țării.

Componenta maritimă a securității reprezintă un alt obiectiv național care nu trebuie neglijat, precizat în cadrul strategiei naționale în *Capitolul I*³⁸. Astfel, o strategie maritimă a Mării Negre trebuie să reprezinte, de asemenea, un demers instituțional național prioritar. Avantajele unei strategii maritime se reflectă prin existența securității, a mediului propice de dezvoltare a economiei, ceea ce duce la multiplicarea bunăstării țării. Din acest punct de vedere, securitatea maritimă este foarte importantă.

O strategie maritimă trebuie să ocupe un spațiu mai larg, bine delimitat, în Strategia națională, în Strategia militară, cât și în planurile

O strategie maritimă a Mării Negre trebuie să reprezinte un demers instituțional național prioritar. Avantajele unei strategii maritime se reflectă prin existența securității, a mediului propice de dezvoltare a economiei, ceea ce duce la multiplicarea bunăstării țării. Din acest punct de vedere, securitatea maritimă este foarte importantă.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, p. 10.

Manifestarea intereselor naționale în mediul maritim are o directă legătură cu puterea maritimă a statului. Elementele componente ale puterii maritime trebuie să reprezinte subiecte de analiză a unei strategii maritime. Cea mai vizibilă componentă a puterii maritime este puterea navală, reprezentată de Forțele Navale Române.

strategice militare. În opinia mea, există toate premisele dezvoltării unei strategii maritime care să definească în mod clar interesele naționale în mediul maritim. Reamintesc faptul că strategia reprezintă un mijloc de îndeplinire a scopurilor definite de politică. Astfel, strategia maritimă reprezintă mijlocul prin care se îndeplinesc interesele naționale în mediul maritim.

Prin urmare, acest aspect al demersului meu consider că reprezintă noutatea prezentului articol, care constă în identificarea locului strategiei maritime în cadrul Strategiei Naționale de Apărare și a Strategiei militare.

Manifestarea intereselor naționale în mediul maritim are o directă legătură cu puterea maritimă a statului. Elementele componente ale puterii maritime trebuie să reprezinte subiecte de analiză a unei strategii maritime. Cea mai vizibilă componentă a puterii maritime este puterea navală, reprezentată de Forțele Navale Române. Capabilitățile acestei componente (*Means*) reprezintă cel mai important vector de îndeplinire a obiectivelor strategiei maritime. Consider că, alături de forțele navale, resursa umană și învățământul reprezintă cele mai la îndemână mijloace de îndeplinire a acestor obiective, componente care trebuie să fie pe deplin exploatate și valorificate.

În opinia mea, după ce am analizat conținutul strategiilor anterioare, consider că acestea nu au reprezentat în mod eficient strategiile maritime. De asemenea, aduc în atenție componeta fluvială. Să nu uităm de fluviul Dunărea! În această direcție, apreciez că o strategie maritimă trebuie să cuprindă și interesele fluviale ale României. Nu cred că putem vorbi încă de oportunitatea dezvoltării unei strategii pentru fluviul Dunărea, pentru că fluviul Dunărea nu este pe deplin exploatat, însă putem aborda domeniul în cadrul strategiei maritime a României.

De aceea, consider oportune două variante de prezentare a intereselor maritime ale României. În prima variantă, o strategie maritimă de sine stătătoare. În a doua variantă, consider că aceasta poate fi regăsită în strategia națională de apărare. Întrebarea provocatoare este cât și cum trebuie reprezentată o strategie maritimă în strategia națională de apărare și cât în cea militară, subiect pe care îl voi relua într-o altă abordare științifică.

În ipoteza în care nu suntem încă pregătiți să avem o strategie maritimă separată, în această variantă, propun un capitol separat

în strategia națională de apărare, care să definească securitatea maritimă și fluvială.

O scurtă analiză comparativă

Pentru a realiza o imagine comparativă, voi analiza cum este abordat aspectul securității naționale și maritime în țările vecine. Am ales, în acest sens, doi parteneri și aliați, respectiv Bulgaria și Polonia, identificând modelul și direcțiile strategice ale principalelor documente strategice.

Am ales Bulgaria, deoarece avem foarte multe puncte comune privind manifestarea intereselor regionale și pentru a vedea care este viziunea vecinilor bulgari privind securitatea și cum își dezvoltă capacitățile pentru a o asigura. De asemenea, am ales Polonia pentru că am observat o implicare considerabilă în consolidarea securității regionale, o creștere a capacităților de acțiune și un consens politic care sprijină măsurile prevăzute în strategia națională de securitate.

În urma analizei strategiei naționale a Bulgariei, am constatat că aceasta este construită tot pe modelul anglo-saxon, adoptat după accesarea în NATO, și definește foarte detaliat obiectivele, căile și mijloacele necesare consolidării securității naționale. Armata este principalul vector de garantare a îndeplinirii intențiilor politice, mijloacele necesare fiind de natură umană, materială, informațională și financiară³⁹. De remarcat că vecinii noștri dețin o strategie maritimă de sine stătătoare, prin intermediul căreia își promovează propriile interese maritime, dar și pe cele comune comunitare, promovând inclusiv măsuri de cooperare cu vecinii săi⁴⁰.

Analizând Strategia Națională de Securitate a Poloniei⁴¹, am constatat faptul că aceasta este foarte dinamică și adaptativă la mediul de securitate internațional. Strategia de securitate a Poloniei pleacă de la obiectivele stabilite la nivel politic, stabilește finalitățile (*Ends*), pentru mărirea capacității de descurajare, stabilește calea (*Way*), adică modelarea formei dorite a armatei poloneze, astfel fiind numite și mijloacele prin care se realizează aceste obiective.

În urma analizei strategiei naționale a Bulgariei, se constată că aceasta este construită pe model anglo-saxon, adoptat după accesarea în NATO, și definește foarte detaliat obiectivele, căile și mijloacele necesare consolidării securității naționale. Armata este principalul vector de garantare a îndeplinirii intențiilor politice, mijloacele necesare fiind de natură umană, materială, informațională și financiară.

³⁹ *National defense strategy*, Sofia, 2011, conform www.strategy.bg, accesat la 27.02.2020.

⁴⁰ Conform <https://www.moew.government.bg/en/water/marine-environment/marine-strategy-of-republic-of-bulgaria/> accesat la 27.02.2020.

⁴¹ *National security strategy of the Republic of Poland*, Warsaw, 2014.

Polonia a lansat, în 2016, un nou concept strategic, foarte realist, care să răspundă nevoilor de securitate în condițiile unor amenințări de tip A2AD, definind foarte clar obiectivele, căile și mijloacele prin care să le îndeplinească.

Am remarcat că Polonia a lansat, în 2016, un nou concept strategic, foarte realist, care să răspundă nevoilor de securitate în condițiile unor amenințări de tip A2AD⁴², definind foarte clar obiectivele, căile și mijloacele prin care să le îndeplinească. Documentul însă accentuează și detaliază modalitățile prin care se pot atinge obiectivele strategice cu un termen stabilit în 2032, în centrul atenției fiind capacitățile de apărare, sistemul de comandă și control, capacitatea de reacție. Un rol important îl are mediul politic⁴³. Interesant este că se observă deja efectele aplicării acestei strategii, forțele armate poloneze fiind foarte vizibile la nivel regional, în Alianță și în UE, aspect care îi conferă o poziție de generator credibil de securitate.

Referitor la strategia maritimă a Poloniei⁴⁴, am identificat că documentul strategic conține evaluarea mediului de securitate maritim, amenințările, riscurile, oportunitățile și provocările, evaluarea forțelor maritime ale țării, definește interesele naționale și obiectivele strategice. Sunt prezentate elementele de tradiție, contextul istoric și social-cultural. Practic, reprezintă un forum de dialog coerent, care necesită o abordare sinergică și integrată⁴⁵. În opinia mea, reprezintă un document strategic foarte bine echilibrat, modelul obiective (*Ends*) - căi (*Ways*) - mijloace (*Means*) fiind bine aplicat⁴⁶.

În urma analizei, am remarcat două abordări diferite ale securității, una declarativă și una acțională. Exemplul Poloniei este referențial pentru țările membre din flancul estic al blocului euroatlantic, care ar trebui urmat. Au identificat potențialul și oportunitățile care au generat conștientizarea adaptării proactive la amenințările mediului de securitate și au identificat căile de exprimare a intențiilor și intereselor naționale. De remarcat este faptul că Polonia chiar a găsit cheia succesului, pe care l-am identificat la nivelul voinței politice.

⁴² Conform <https://www.defence24.com/polish-national-defence-concept-new-division-and-5th-generation-fighter-aircraft>, accesat la 29.02.2020.

⁴³ Conform <https://www.gov.pl/web/national-defence/polish-defence-in-the-perspective-of-2032>, accesat la 29.02.2020.

⁴⁴ Conform <https://en.bbn.gov.pl/ftp/dok/SKBMRPENG.pdf> accesat la 27.02.2020.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 6.

⁴⁶ Tomasz Szatkowski, Undersecretary of State at the Polish Ministry of Defence, conform <https://www.defence24.com/polish-national-defence-concept-new-division-and-5th-generation-fighter-aircraft>, accesat la 29.02.2020.

CONCLUZII

În urma prezentării unei posibile soluții de realizare a unei strategii și a analizei conținutului Strategiei Naționale de Apărare, consider că o strategie trebuie să fie definită de următoarele caracteristici: să fie proactivă și anticipativă; să fie ierarhică, adică să definească clar obiectivele, să definească și să identifice căile de realizare, să identifice și să ofere posibilitatea dezvoltării mijloacelor pentru îndeplinirea obiectivelor. Practic, aceasta trebuie să realizeze un echilibru adecvat între obiective, căi și mijloace (*Ends, Ways, Means*). Obiectivele politice trebuie să domine într-o strategie națională de apărare.

Consider că Strategia Națională de Apărare a României este bine structurată, însă, chiar dacă am identificat clar obiectivele (*Ends*) și căile (*Ways*), nu am găsit bine reprezentate mijloacele concrete de realizare a obiectivelor politice (*Means*).

Ca specialist în domeniul artei operative maritime, am simțit nevoia promovării unui astfel de demers, pentru că o strategie articulată a Mării Negre nu există, iar realizarea acesteia este un efort care necesită timp și resurse.

Succesul în promovarea strategiei maritime depinde de conștientizarea de către clasa politică a importanței manifestării puterii maritime, a valorificării resurselor mediului maritim și fluvial. Consider că îndeplinirea intereselor maritime naționale se realizează prin crearea și dezvoltarea unei puteri maritime susținute de existența unei strategii navale, care să sublinieze apărarea intereselor statului pe mare.

Veriga lipsă în cadrul strategiei naționale de apărare o reprezintă definirea politicii maritime și fluviale naționale. În opinia mea, deocamdată, România nu este pregătită pentru o strategie maritimă de sine stătătoare, însă, pe termen lung, acest obiectiv trebuie atins. De aceea, consider că este oportun a se demara un astfel de demers, privind promovarea strategiei maritime a României, care să fie rezultatul unei viziuni integrate privind motivația protejării intereselor maritime și fluviale ale țării noastre.

Succesul în promovarea strategiei maritime depinde de conștientizarea de către clasa politică a importanței manifestării puterii maritime, a valorificării resurselor mediului maritim și fluvial.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *National defense strategy, Sofia, 2011*, www.strategy.bg.
2. ***, *National security strategy of the Republic of Poland*, Warsaw, 2014.
3. ***, *Ordonanța nr. 52, (art. 4) din 12 august 1998 privind planificarea apărării naționale a României*, republicată.
4. ***, *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019. O Românie puternică în Europa și în lume*, Administrația Prezidențială, București, 2015.
5. Antoine Henri Jomini, *Principes de la stratégie*, Paris, 1818; traducere din limba germană în limba franceză.
6. David M. Glantz, Harold S. Orenstein, *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927-1991: The Documentary Basis*, vol I., Franc Cass London, 1995.
7. Colin Gray, John Baylis, James Wirtz, *Strategy in the Contemporary World*, Oxford University Press, 2019.
8. Gregory D. Miller, Chris Rogers, Francis J.H. Park, William F. Owen, Jeffrey W.Meiser, *On Strategy as Ends, Ways, and Means*, Journal of the US Army War College 47(1):125-126, ianuarie 2017.
9. Mircea Mureșan, Costică Țenu, Lucian Stăncilă, *Corelația artei militare cu fenomenul militar contemporan, Curs de artă militară*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
10. Gheorghe Văduva, *Principii ale războiului și luptei armate – realități și tendințe*, Universitatea Națională de Apărare, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, București, 2003.
11. Wilhelm Rustow, *The war for the Rhine frontier 1870, its political and military*, Vol. 2, p. 281.

WEBOGRAFIE:

1. dexonline.ro
2. <https://www8.gsb.columbia.edu/articles/ideas-work/von-clausewitz-war-six-lessons-modern-strategist>
3. <https://devcentral.f5.com/s/articles/he-who-defends-everything-defends-nothinghellip-right>
4. https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/usmc/mcdp/1-1/mcdp1-1_chap2.pdf
5. <https://www.presidency.ro/ro/presa/securitate-nationala-si-aparare/ghidul-strategiei-nationale-de-aparare-a-tarii-pentru-perioada-2015-2019>
6. <https://www.moew.government.bg/en/water/marine-environment/marine-strategy-of-republic-of-bulgaria/>

Posibile soluții de realizare a unei strategii naționale de securitate
– Identificarea locului strategiei maritime –

7. <https://www.defence24.com/polish-national-defence-concept-new-division-and-5th-generation-fighter-aircraft>
8. <https://www.gov.pl/web/national-defence/polish-defence-in-the-perspective-of-2032>
9. <https://en.bbn.gov.pl/ftp/dok/SKBMRPENG.pdf>.

